

Nr 35.

Andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande över motion om successivt avvecklande av den statliga priskontrollen.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 416, har herr *Hjalmarson m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t — i avvaktan på prisregleringens fullständiga avvecklande — från priskontroll måtte låta frilägga de varuområden, där detta utan påvisbar risk för prishöjning är möjligt.

Första kammarens allmänna beredningsutskott, till vilket likalydande motion hänvisats, har inhämtat yttrande från priskontrollnämnden, av vilket yttrande utskottet tagit del.

Priskontrollnämnden anför i huvudsak följande:

Nämnden vill först erinra om att en — såvitt nämnden kan bedöma i stort sett med motionärernas syfte sammanfallande — avveckling av priskontrollen på nämndens initiativ ägt rum sedan våren 1949, i det ett stort antal varor och även vissa tjänster vid olika tillfällen undantagits från prisstoppet. På grund av kronans devalvering måste nämnden under hösten 1949 avvakta prisutvecklingen, innan ytterligare åtgärder i sådan riktning kunde övervägas. I samband med frilistningen av en del av importen lät nämnden omedelbart undersöka möjligheterna till fortsatt avveckling på därav berörda varuområden, varvid man följt samma principer som tidigare vid bedömningen av prissituationen på olika branschområden. Detta har resulterat i beslut om att fr. o. m. den 10 mars 1950 upphäva prisregleringen för ett antal importvaror, ävensom för vissa varuslag av inhemsk tillverkning samt vissa tjänster.

Nämnden har för sin del i skilda sammanhang under det senast förflutna året redovisat sin principiella inställning till avvecklingsfrågan samt angivit de grunder, som vid skilda tidpunkter varit aktuella för nämndens bedömning av hävandet av priskontrollen för olika varugrupper. Det är uppenbart, att de olika bedömningsgrunderna kunna tillmätas större eller mindre vikt vid skilda tidpunkter för nämndens prövning, beroende på bl. a. den allmänna prisutvecklingen såväl i utlandet som på den svenska marknaden och utsikterna beträffande varutillgången. Bakgrunden till avvecklingsåtgärderna under år 1949 och därefter har sålunda varit den ökade varutillgång och gynnsamma ekonomiska utveckling, som förelegat på varumarknaderna. Å andra sidan har nämnden anfört skäl för att tills vidare bibehålla prisregleringarna på skilda varuområden under hänvis-

ning till bland annat ovisshet rörande råvaruförsörjningen och prisutvecklingen på råvaruområdet.

Då det gäller de allmänna bedömningsgrunderna för en fortsatt avveckling, synas nämndens och motionärernas meningar gå i sår på en väsentlig punkt, nämligen beträffande priskontrollens betydelse i samband med stabiliseringspolitiken. Motionärerna ha härvid uttalat att »man kan över huvud taget ifrågasätta huruvida en priskontroll i detta samband verkligen har någon avgörande betydelse». Om denna uppfattning vore allmänt vedertagen, kan med skäl priskontrollens existensberättigande ifrågasättas. Det förhåller sig dock obestridligt så, att priskontrollen städse betraktats som ett led i den allmänna ekonomiska politiken under och efter kriget. Nya målsättningar för denna politik ha sålunda under denna tid ändrat betingelserna för priskontrollen både vad angår behovet av prisregleringar och utformningen av direktiven för den prisreglerande verksamheten. I underdånig skrivelse den 28 januari 1950 angående förlängning av prisregleringslagen har nämnden inrymt hänsynen till nuvarande stabiliseringspolitik som ett motiv för fortsatt prisreglering enligt följande: »Med hänsyn till förutsättningarna för den i statsverkspropositionen förutsatta inkomststabiliseringspolitiken, är det emellertid erforderligt, att under året bibehålla prisregleringen på alla de områden, där en prishöjning kan befaras bli följden av prisregleringens slopande. Det synes vidare klart, att priskontrollen icke kan hävas på sådana varuområden, där priserna hållas nere genom subvention av statsmedel.»

Nämnden har tolkat motionärernas återopande av framställningarna i avvecklingsfrågan från näringslivets organisationer så, att motionärerna icke godtaga de skäl, som nämnden anfört mot ett frisläppande från priskontrollen beträffande berörda varor och varugrupper. Det framgår emellertid icke klart, huruvida motionärernas kritik i detta sammanhang avser de av nämnden anförda bedömningsgrunderna eller om den avser nämndens prövning enligt dessa grunder för de olika varorna. Nämnden vill erinra om att nämnden på folkhushållningsdepartementets begäran i sitt yttrande av den 6 juli 1949 angivit detaljerade motiveringar för sitt ställningstagande för de enskilda varor, som upptagits i förslagen från näringsorganisationerna. Liknande detaljmotiveringar ha icke lämnats från organisationernas sida. Någon redogörelse för de av motionärerna omnämnda »ingående undersökningar», vilka skulle ha föregått sagda förslag från näringsorganisationernas sida, har icke delgivits nämnden. I sitt yttrande den 31 december 1949 angående framställning från Sveriges industriförbund om viss avveckling av prisregleringarna framhåller nämnden, att förbundet icke anfört några nya, betydelsefulla synpunkter och icke lämnat något sakmaterial till stöd för sina allmänt hållna resonemang. En systematisk motargumentation gentemot nämndens detaljmotiveringar hade

enligt nämndens mening varit på sin plats med hänsyn till att varken Industriförbundet, Grossistförbundet eller Köpmannaförbundet tidigare på något sätt specificerat sina skäl för ett frisläppande från priskontrollen av de i deras varulistor upptagna nyttigheterna.

Nämnden har icke funnit skäl att frångå sitt tidigare redovisade principiella ställningstagande i denna fråga. Bedömningen av avvecklingsmöjligheterna för vissa i organisationernas varulistor upptagna varor har emellertid försvårats genom den mycket oenhelliga utvecklingen på olika varuområden under det senaste halvåret.

Motionärerna förmoda, att priskontrollens lättande skulle »förstärka de tendenser till prissänkningar, som redan föreligga». Där sådana tendenser förefinnas, kan motionärernas förmodande i åtskilliga fall vara riktigt, och nämnden har också i förekommande fall vid sin prövning av frisläppande från priskontrollen tagit hänsyn till den prissänkande verkan ett frisläppande kan komma att få. Emellertid må framhållas, att motionärernas antagande icke torde ha större aktualitet i dagens läge, enär nämnden icke har kunnat konstatera, att under de senaste månaderna några dylika tendenser till prisfall ha förelegat vare sig för viktigare råvaror eller för de stora konsumtionsvaruslagen, med undantag för vissa varor inom järnområdet, för vilka priskontrollen släppts.

Motionärerna ha ifrågasatt möjligheten för nämnden att opartiskt pröva avvecklingsfrågorna, såvida icke näringslivets organisationer bereddes möjlighet att deltaga i denna prövning såsom likaberättigad part. Nämnden uttalar, att den i de fall då överväganden om att häva prisregleringen på skilda varuområden varit aktuella, städse inhämtat synpunkter och förslag härom från representanter för berörda parter inom näringslivet, såväl vid muntliga överläggningar som skriftligen. Näringslivets organisationer ha alla möjligheter att få sina argument framlagda och prövade av nämnden, vare sig detta sker genom nämndens egna undersökningar eller genom framställningar till nämnden. Nämnden vill sålunda bestämt tillbakavisa motionärernas kritik gentemot nämndens sätt att handlägga hithörande ärenden. Beträffande kravet om att näringsorganisationerna under andra former än vad nu sker skulle uppträda som »likaberättigad part» vid nämndens prövning — vilken även inrymmer meddelande av beslut — finner nämnden ingen anledning föreligga att nu frångå de regler, som sedan priskontrollens tillkomst ha gällt för nämndens handläggning av de olika priskontrollärendena.

Nämnden kan icke finna, att det föreligger någon motsättning mellan det i motionärernas förslag uppställda syftemålet beträffande priskontrollens successiva avveckling samt de av nämnden vidtagna åtgärderna härför. Nämnden har likaså i uttalanden under senare tid hävdad, att den vid sin bedömning av avvecklingsfrågorna såsom princip haft det av motionä-

rerna framlagda huvudargumentet för frisläppande från priskontroll — nämligen att frisläppande bör kunna ske, där detta utan risk för prishöjning är möjligt. Det finnes därför enligt nämndens mening intet skäl för riksdagen att, såsom motionärerna föreslå, hemställa om ett ytterligare åläggande från Kungl. Maj:ts sida till nämnden i förevarande syfte. Nämnden avstyrker motionen.

Utskottet anser för sin del, att priskontroll icke bör bibehållas längre än som kan anses erforderligt med hänsyn till prisstabiliteten. I motionen yrkas, att från priskontroll skola friläggas de varuområden, där detta utan påvisbar risk för prishöjning är möjligt. Enligt priskontrollnämndens yttrande är det också nämndens uppfattning, att denna synpunkt bör vara vägledande och den linje nämnden sökt följa. Utskottet kan då icke finna, att skrivelse med anhållan i enlighet med motionen skulle kunna leda till något ytterligare resultat. Avgörande är uppenbarligen hur vederbörande i det enskilda fallet bedömer risken för prishöjning och det torde vara svårt för att icke säga omöjligt att därvidlag föreskriva några bestämda regler. Utskottet utgår emellertid från att priskontrollnämnden utnyttjar varje tillfälle till priskontrollens hävande, där det utan risk kan ske.

Utskottet vill vidare erinra om att frågan i andra sammanhang är föremål för riksdagens prövning. Statsutskottet har nämligen i sitt utlåtande nr 10, punkt 73, uttalat, att på vissa områden det inträdda förbättrade försörjningsläget skapat förutsättningar för en begränsning av priskontrollnämndens verksamhet. Vidare har andra lagutskottet i sitt utlåtande, nr 30, tillstyrkt Kungl. Maj:ts proposition, nr 115, angående fortsatt giltighet av prisregleringslagen.

Utskottet får alltså hemställa,

att motion II: 416 ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 14 april 1950.

På utskottets vägnar:

PATRIK SVENSSON.

Närvarande: se under utlåtande nr 33.

Reservation

1) av herrar *Dickson* och *Braconier*, vilka ansett att utskottets utlåtande bort ha följande lydelse:

Utskottet, som vid sitt ställningstagande till ifrågavarande motion, utgår ifrån att riksdagen vid sin prövning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förlängning av prisregleringslagen för sin del medgiver sådan förlängning allenast till utgången av innevarande kalenderår, anser, att återstående delen av kalenderåret 1950 bör utnyttjas för att möjliggöra en smidig övergång till fri prisbildning vid årsskiftet. Till den ändan bör varje tillfälle att begränsa priskontrollens verksamhetsområde tagas i anspråk. Huvudregeln bör därvid vara, att priskontrollen avskaffas på alla de varuområden där påtagliga risker för därmed följande, omedelbara prishöjningar icke föreligga. Priskontrollnämnden bör själv taga initiativet till sådana lättnader och därvid särskilt uppmärksamma varuområden, där en bibehållen priskontroll medverkar till att konservera ett ekonomiskt sett för högt prisläge.

Utskottet understryker för sin del statsutskottets i dess utlåtande nr 10, punkt 73 uttalade mening att på vissa områden det inträdda förbättrade försörjningsläget skapat förutsättningar för en begränsning av priskontrollnämndens verksamhet.

Utskottet anser alltså en riksdagens skrivelse av den i motionen föreslagna arten önskvärd och hemställer,

att riksdagen måtte i anledning av motion II: 416 i skrivelse till Kungl. Maj:t framhålla önskvärdheten av priskontrollens omedelbara avveckling på områden där detta utan påtaglig risk för prishöjningar kan ske.

2) av herr *Christenson*.
